

TBB2018.358

Nye regler om projektgennemgang

♦ I artiklen gennemgås de nye bestemmelser i AB 18 § 19 og ABR 18 § 27 om projektgennemgang. Der argumenteres for, at bestemmelserne uden videre vil indebære en skærpelse af entreprenørens indsigelses- og reaktionspligt, når projektgennemgangen har været afholdt. Samtidig indeholder artiklen en række overvejelser af praktisk, systematisk og ordlydsmæssig karakter til det foreliggende udkast til § 19 og § 27.

af advokat, partner Niklas Korsgaard Christensen, MBA, Plesner

1 Indledning

Siden vedtagelsen af ABR 89 og AB 92 har byggeprocessen og entreprisformerne udviklet sig betydeligt,¹ hvorfor en revision af byggeriets standardaftaler gennem en del år har forekommet relevant. I februar 2018 offentliggjorde AB-udvalget udkast til AB 18 og ABR 18. I begge udkast er indeholdt nye bestemmelser om obligatorisk projektgennemgang, som skal forestås af bygherren, inden udførelsen påbegyndes, og med inddragelse af alle deltagende parter.

I entreprisforhold antages almindeligvis, at entreprenøren er underlagt en reaktions- og indsigelsespligt² vedrørende projektfejl m.v. I den forbindelse opstår naturligt spørgsmålet om betydningen af, at der er gennemført en projektgennemgang (projektgranskning). AB 92 indeholder i § 11 alene en bestemmelse om, at bygherren kan kræve projektgennemgang, og gennemførelse heraf beror således på parternes særlige vedtagelse. I AB-betænkningen (til AB 92) side 81 blev det anført, at projektgennemgangen (efter § 11) ikke skulle ændre på ansvarsforholdene mellem parterne.

I artiklen undersøges på denne baggrund betydningen af de nye bestemmelser i AB 18 og ABR 18 om projektgennemgang for spørgsmålet om entreprenørens reaktionspligt. I artiklen anstilles endvidere en række overvejelser om den praktiske brug og den sproglige udformning af bestemmelserne i AB 18 og ABR 18.

Bestemmelserne om projektgennemgang er stort set enslydende i AB og ABR 18, hvorfor det tilsvarende kan overvejes, hvorledes rådgiverens ansvar påvirkes af nye bestemmelser om obligatorisk projektgennemgang. Emnet behandles dog ikke i artiklen.

2 Projektgennemgang og reaktionspligt efter de nuværende AB-regler

Efter AB 92 § 11 kan bygherren i udbudsmaterialet bestemme, at entreprenøren skal deltage i en projektgennemgang. Der kan derudover fastsættes bestemmelser om prøver og dokumentation for arbejdets udførelse. I AB-betænkningen (for AB 92) side 81 blev det anført, at »formålet er at udnytte entreprenørernes udførelsesmæssige sagkundskab til at undgå risici eller svigt i byggeriet og til i det hele at gøre arbejdets udførelse mere

rationelt«. Det var ikke AB 92-udvalgets intention, at projektgennemgangen skulle bruges til at verificere projektet, ligesom det blev fremhævet, at »[g]ennemgangen påvirker ikke ansvarsforholdene, uanset om den fører til ændringer eller ej«, jf. tilsvarende side 81. Det klare udgangspunkt er altså, at bygherren i en traditionel entreprise hæfter for fejl i projektet i forholdet til entreprenøren.

Det er dog samtidig vidt anerkendt i rets- og voldgiftspraksis, at entreprenøren har en pligt til at gøre indsigelse eller reagere over for projektfejl m.v. Reaktionspligten finder støtte i AB 92 § 15, stk. 1-3 og den almindelige loyalitetspligt³. Iagtager entreprenøren ikke sin reaktionspligt, vil han kunne pådrage sig et erstatningsansvar, ligesom et eventuelt krav om betaling for ekstraarbejde i anledning af projektfejl vil kunne blive nedsat eller afskåret ud fra en egenskyldsvurdering,⁴ ligesom entreprenørens krav om tidsfristforlængelse på samme måde kan blive afskåret.

Der er i rets- og voldgiftspraksis en lang række afgørelser om reaktionspligten. I T:BB 2000.86 VBA udtalte voldgiftsretten eksempelvis, at projektfejlen skal være »[...] så åbenbar og indlysende, at entreprenøren burde have set den og gjort indsigelser«. Voldgiftsretten fandt ikke, at det var tilfældet i den konkrete sag, og entreprenørens frifindelsespåstand blev taget til følge. I et andet eksempel i T:BB 2011.547 VBA fandt voldgiftsretten, at der i sagen var »[...] tale om en så klar fejl, at E som udførende entreprenør burde have påtalt forholdet over for bygherren«. Endelig er det i en nyere afgørelse i T:BB 2016.838 VBA tilsvarende fastslået, at to underentreprenører ikke var medansvarlige for ikke at have givet meddelelse til hovedentreprenøren, bygherren eller rådgiveren om en »relativt kompleks projekteringsdetalje, og således ikke en så åbenlys projekteringsfejl«.

Entreprenørens reaktionspligt vedrørende projektfejl og ansvaret herfor har været genstand for omfattende behandling i den entrepriseretlige litteratur.⁵ Der er tilsyneladende enighed om, at entreprenørens reaktionspligt i hvert fald foreligger, hvor der er tale om åbenlyse og klare fejl,⁶ jf. også de ovenfor citerede afgørelser. Entreprenøren har tilsvarende ingen pligt til at undersøge

¹ Ole Hansen, *Entrepriseretlige mellemformer*, 1. udgave, 2013, s. 19.

² I artiklen anvendes udtrykket »reaktionspligt« som anvendt af Ole Hansen, a.st., kapitel 8. Af andre anvendes om samme emne udtrykket »indsigelsespligt«, jf. eksempelvis *Torsten Iversen*, *Entrepriseretten*, 2016, kapitel 13.

³ Ole Hansen, a.st., s. 120; *T. Iversen*, a.st., s. 405; *Erik Hørlyck*, *Entreprise*, 7. udgave (2014), s. 220; *Anders Vestergaard Buch*, *Entrepriseretlige mangler* (2007), s. 112.

⁴ *Kristian Skovsgaard*, *Entreprenørens ekstraarbejder* (2017), s. 110.

⁵ *Torsten Iversen*, a.st., kapitel 13, og samme i UfR 2013B.351, »Entreprenørens indsigelsespligt ved projektmangler«, *Hørlyck*, a.st., s. 220; *Hansen*, a.st., kapitel 8; *Vestergaard Buch*, a.st., s. 112 f.

⁶ *Ole Hansen*, a.st., s. 123; *Hørlyck*, a.st., s. 206; *Torsten Iversen*, a.st., s. 411; *Vestergaard Buch*, a.st., s. 115, og *Skovsgaard*, a.st., s. 113.

projektet med henblik på at finde fejl og mangler. Det er ikke entreprenørens opgave at »[...] agere »bagstopper« for projektfejl».⁷

Det er dog samtidig opfattelsen hos navnlig Torsten Iversen, a.st., side 420 f., og Ole Hansen, a.st., side 127, at flere afgørelser giver et mere nuanceret indtryk end, at der skal foreligge åbenbare og indlysende fejl i projektet, før reaktionspligten indtræder. Ole Hansen, a.st., side 127, sammenfatter den foreliggende rets- og voldgiftspraksis således, at den danske »[...] afgørelsespraksis giver indtryk af, at inddragelse af entreprenørens viden i projekteringen rokker ved det i teorien antagne udgangspunkt om reaktionspligtens undtagelsesprægede karakter. Besidder entreprenøren særlig sagkundskab eller bidrager entreprenøren rent faktisk til beslutninger, der skal træffes af den projekterende tekniker, kommer denne tilsyneladende lettere til at bære et medansvar for projekteringsfejl, der principielt er ham uvedkommende«.

Såfremt entreprenøren deltager i en projektgennemgang, bliver denne ikke herved projekterende, og uanset det af AB-udvalget (for AB 92) anførte om, at projektgennemgangen ikke ændrer på ansvarsforholdene, er det samtidig oplagt – som også anført af Ole Hansen, a.st., side 128 – at det klart »[...] må [...] antages at påvirke entreprenørens reaktionspligt [...]«.

ABT 93 indeholder i § 11 en tilsvarende bestemmelse, men med nogle forskelle.⁸ Efter ABT kan begge parter forlange en projektgennemgang. Derudover er det ikke de samme hensyn og formål, der begrundet projektgennemgangen i en totalentreprise, da entreprenøren også i totalentreprise forestår projekteringen.

ABR 89 indeholder ingen bestemmelser om projektgennemgang. I FRI's og DANSKE ARK's Ydelsesbeskrivelser for Byggeri og Planlægning 2012, side 19, fremgår det om ydelsen i projekteringsfasen, at »[r]ådgiveren afholder i aftalt omfang projektgennemgangsmøder med leverandører og entreprenører og udarbejder referat«. Ligeledes fremgår det a.st., side 22, vedrørende rådgivning i forbindelse med udførelsesfasen, at »[b]yggelederen planlægger og sikrer, at der foreligger kvalitetsplan fra de udførende, og at projektgennemgangsmøder afholdes«.

3 Projektgennemgang og reaktionspligt i AB 18 og ABR 18

I udkastet til AB 18 § 19 og ABR 18 § 27 er indeholdt stort set enslydende bestemmelser om gennemførelse af projektgennemgang, som ikke – som i AB 92 – kræver særlig vedtagelse. Tværtom er projektgennemgangen obligatorisk, når AB 18 og ABR 18 er vedtaget.

Formålet med projektgennemgangen er efter AB 18 § 19, stk. 1, og ABR § 27, stk. 1, at parterne »opnå[r] en fælles forståelse af projektet«, og at gennemgangen gennemføres for at afdække risici, uhensigtsmæssigheder, uklarheder og utilstrækkeligheder. Projektgennemgangen skal ske »inden [entreprisen eller bygge- og anlægsarbejdet] påbegyndes« og i øvrigt »... ved senere ændringer i projektet, hvis [én af parterne] vurderer, at der er behov for det«.

Efter AB 18 § 19, stk. 2, og ABR § 27, stk. 2, sker projektgennemgangen på bygherrens foranledning. Ved gennemførelse af projektgennemgangen har rådgiveren pligt til at inddrage underrådgivere, der har bidraget til projekteringen, og entreprenøren har pligt til at inddrage underentreprenører og leverandører, som skal udføre entreprisen, eller som bidrager til projekteringen, jf. AB 18 § 19, stk. 3, og ABR 18 § 27, stk. 3.

Bygherren har pligt til at inddrage bygherrerådgivere, projekteringsleder, byggeleder, sikkerhedskoordinator og andre tekniske rådgivere, der skal deltage i projekterings- og udførelsesfasen.

Afdækker bygherren, rådgiveren eller entreprenøren uhensigtsmæssigheder, uklarheder, utilstrækkeligheder, eller fejl i projektet, skal de »snarest muligt give meddelelse til hinanden«, jf. AB 18 § 19, stk. 4, og ABR 18 § 27, stk. 4. Reaktionspligten vedrørende projektfejl er således blevet kodificeret, men kun for fejl, som parterne »bliver opmærksomme på«, jf. nærmere nedenfor i afsnit 4. Det er tilsvarende slået fast i stk. 5, at entreprenøren ikke har ansvar for fremsættelsen af projektforslag, selv om det implementeres, ligesom »[p]rojekteringsansvaret påhviler den, der udfører projekteringen af den forslåede ændring af projektet«.

Bygherren skal efter stk. 6 sørge for, at der udarbejdes en redegørelse, der indeholder en beskrivelse af den gennemførte proces, herunder hvad der har været behandlet under projektgennemgangen og tidsforbruget for hvert enkelt emne. Samtidig skal redegørelsen indeholde konkret stillingtagen til forhold, som parterne har afdækket i processen, samt hvorledes disse vil blive håndteret. Eventuelle krav på tillægsvederlag, tidsfristforlængelse og ændring af stillede sikkerheder skal fremsættes snarest muligt, jf. stk. 7.

AB 18 og ABR 18 indeholder derfor en – i forhold til AB 92 (og ABR 89) – betydelig detaljering af bestemmelser om projektgennemgang, som må betragtes som én af nyskabelserne i de nye aftalevilkår.

Entreprenørens reaktionspligt er som nævnt blandt andet støttet på bestemmelserne i AB 92 § 15, stk. 1-3. Disse bestemmelser er videreført med stort set samme indhold i AB 18 § 22, stk. 2, og § 26, stk. 1 og 2. Entreprenøren skal grundlæggende ved tvivl om arbejdets udførelse, eller hvis udførelsen ikke kan ske som aftalt, indhente bygherrens anvisning eller afgørelse.

4 Projektgennemgangens betydning for entreprenørens reaktionspligt

4.1 Problemstillingen

Som anført i afsnit 2 har entreprenørens reaktionspligt været behandlet i flere afgørelser samt i juridisk litteratur, herunder i de tilfælde, hvor entreprenøren efter AB 92 § 11 har deltaget i en projektgennemgang. Spørgsmålet er derfor, hvorvidt entreprenørens reaktionspligt uden videre vil være skærpet med indførelsen af AB 18 § 19. Problemstillingen vil være relevant såvel i forhold til entreprenørens ansvar for at gøre opmærksom på projektfejl som for spørgsmålet, om entreprenøren mister sit vederlagskrav eller krav om tidsfristforlængelse, såfremt reaktionspligten ikke er opfyldt.

4.2 Entreprenørens ansvar

I AB 18 § 19, stk. 4, er det bestemt, at entreprenøren skal give meddelelse om de uklarheder m.v., som han afdækker som led i projektgennemgangen. Af betydning for spørgsmålet om ansvar er det interessant, at det i 2. pkt. er anført, at entreprenøren tilsvarende skal give meddelelse om fejl i projektet, som entreprenøren bliver opmærksom på. Modsætningsvis må man forstå formuleringen således, at entreprenøren ikke er undergivet en »burde-viden« eller en »måtte-viden« i forhold til fejl i projektet. På baggrund af ordlyden er det nærliggende at antage, at AB-udvalget har ønsket at fastholde, at der ikke skal ændres på ansvarsforholdene, og at

⁷ Torsten Iversen, a.st., s. 403.

⁸ Erik Hørlyck, Totalentreprise, 4. udgave (2017), s. 133.

projektgennemgangen ikke skal indebære skærpede (reaktions)forpligtelser for entreprenøren. Om end den tilhørende betænkning til AB 18 ikke er offentliggjort endnu, kunne man forestille sig, at AB-udvalget om bestemmelsen vil anføre, at den ikke har til hensigt at ændre ansvarsforholdene – ganske som det også var tilfældet i AB-betænkningen (for AB 92), side 81.

Omvendt er der dog i afgørelsespraksis og juridisk litteratur støtte for, at entreprenørens reaktionspligt i hvert fald indtræder ved åbenbare og indlysende fejl i projektet, jf. Torsten Iversen, a.st., side 411, og at entreprenørens mulighed (eller risiko, om man vil) for at konstatere åbenbare og indlysende fejl i projektet er mere oplagt, når entreprenøren deltager i en projektgennemgang. Dette indebærer et større kendskab til og indsigt i projektet for entreprenøren, herunder for de dele, som entreprenøren særligt er involveret i, og vil formentlig kunne begrundes med en almindelig culpaterminologi.

Dette vil have støtte i eksempelvis KFE 1998.71 VBA om nedfaldne tagsten, som ikke var tilstrækkeligt fastgjort og uden binding, hvor hovedentreprenøren og underentreprenøren var medansvarlige for manglerne, som »... burde være konstateret ved den obligatoriske projektgennemgang«. I afgørelsen blev entreprenøren medansvarlig som følge af en »burde-viden« og således på grundlag af en simpel culpabedømmelse.

Et tilsvarende eksempel er formentlig T:BB 2011.272, jf. Ole Hansen, a.st., side 129, ligesom eksempelvis U 1994.612 H, T:BB 2004.423 VLD og T:BB 2005.562 VLD illustrerer, at entreprenørens reaktionspligt indtræder også ved »burde-viden«. I sidstnævnte afgørelser var der ikke gennemført en projektgennemgang, men afgørelserne illustrerer, at jo dybere entreprenøren er involveret i byggeriet, desto mere oplagt er det, at entreprenøren er erstatningsansvarlig, jf. også Torsten Iversen, a.st., side 422, der opstiller en række generelle momenter for reaktionspligtens anvendelsesområde.

Ole Hansen, a.st., side 128, anfører tilsvarende om ansvarsbedømmelsen ved entreprenørens deltagelse i projektgennemgangen, at det »må imidlertid klart antages at påvirke entreprenørens reaktionspligt«, og at AB-betænkningens (om AB 92) bemærkninger om, at projektgennemgangen ikke skulle påvirke ansvarsforholdene, er for unuancerede.

Tilsvarende må det være således, at entreprenørens manglende deltagelse i projektgennemgangen i det hele taget eller i et mindre (aktivt) omfang på samme (skærpende) måde vil påvirke entreprenørens reaktionspligt. I disse tilfælde bør entreprenørens »burde-viden« være afgørende og ikke – som det nu er anført i AB 18 § 19 – faktisk viden om fejl i projektet. Med andre ord kan retsstillingen efter AB 18 ikke være, at entreprenørens manglende hele eller delvise deltagelse i projektgennemgangen bringer entreprenøren ud af anvendelsesområdet for reaktionspligten efter AB 18 § 19, stk. 4. Samme resultat må kunne støttes på entreprenørens manglende overholdelse af loyalitetspligten i AB 18 § 19, stk. 2 (en misligholdelse af parternes aftale).

Endelig må det også være således, at hvis der gennemføres flere projektgennemgange, jf. AB 18 § 19, stk. 1, sidste pkt., vil dette alt andet lige også føre til, at entreprenøren (igen) potentielt vil få øget indsigt i projektet. Dette forhold vil føre til en skærpende af reaktionspligten, hvor også simpel culpa bør være tilstrækkelig til et erstatningsretligt medansvar.

Der er derfor gode grunde til, at de nye regler om (obligatorisk) projektgennemgang i AB 18 § 19 vil føre til en skærpet reaktionspligt for entreprenøren, og at ansvarsbedømmelsen vil være baseret på en almindelig culpabedømmelse (burde-viden)

uanset det i AB 18 § 19, stk. 4, anførte. Der er derfor også grund til at revidere AB 18 § 19, stk. 4, sidste pkt., således at også »burde-viden« inkluderes i bestemmelsen.

4.3 Entreprenørens krav om ekstra vederlag og tidsfristforlængelse

AB 18 § 19, stk. 7, fastsætter, at entreprenøren skal give bygherren meddelelse, såfremt denne har krav på ekstra vederlag eller tidsfristforlængelse som følge af forhold konstateret og »afbødet« under projektgennemgangen. Bestemmelsen tager altså sigte på situationer, hvor der faktisk er afdækket uklarheder m.v.

I de tilfælde, hvor entreprenøren ikke har opfyldt sin reaktionspligt, opstår spørgsmålet om entreprenøren herved får afskåret sit krav på ekstra vederlag og tidsfristforlængelse, når der senere i projektet (uden der gennemføres en fornyet projektgennemgang efter stk. 1, sidste pkt.) konstateres behov for foranstaltninger til at afbøde uklarheder m.v. og eventuelle fejl i projektet. Det juridiske grundlag er i denne sammenhæng et andet end ansvarsgrundlaget nævnt i afsnit 4.2 ovenfor og må grundlæggende bero på synspunkter om entreprenørens egen skyld⁹ og aftalefortolkning om ydelsens karakter og omfang, om end det ikke altid er ganske klart i afgørelsespraksis.

I eksempelvis T:BB 2011.272 Ø opstod uenighed om, hvorvidt en række ydelser (udførelse af køkkener) var omfattet af hovedentreprenørens entreprise eller ej. I projektet skulle hovedentreprenøren lave projektgennemgang efter AB 92 § 11 inden underskrivelse af kontrakten. Landsretten fandt under henvisning til, at entreprenøren ikke havde gennemført projektgennemgangen og dermed fået afklaret entreprisens indhold og omfang, at levering og montering af køkkener var omfattet af entreprisen. Med andre ord blev den manglende afholdelse af projektgennemgang et moment ved fortolkning af omfanget af parternes ydelser under entrepriseaftalen.

Entreprenørens viden eller »burde-viden« om projektfejl har tillige ført til, at krav på ekstra vederlag er blevet afskåret eller nedsat. Dette var eksempelvis tilfældet i KFE 1983.236, hvor voldgiftsretten udtalte, at entreprenøren »...i et vist omfang burde have indset manglerne ved [rådgiverens] projekt...« i en sag om projektmangler ved udvidelse af en fiskerihavn. Et andet eksempel er KFE 1975.59 om entreprenørens ekstra vederlag for ekstra arbejde med tilslutning af stikledninger, hvor voldgiftsretten udtalte, at »...det ikke af udbudsmaterialet klart fremgår; hvor stikledninger skulle tilsluttes, men at materialet gav [entreprenøren] anledning til undersøgelser på stedet og forespørgsler«, hvorfor entreprenøren kun kunne afregne halvdelen af sine merudgifter.

Afgørelserne synes at støtte et synspunkt om, at entreprenørens anledning til at afdække uklarheder m.v. og projektfejl eller entreprenørens »burde-viden« herom kan føre til, at krav om ekstra vederlag nedsættes ud fra egen skyld-betragtninger eller på grundlag af en aftalefortolkning om ydelsesomfanget. T:BB 2011.272 Ø illustrerer, at entreprenørens »anledning« eksempelvis kan bestå i en aftalt projektgennemgang. Det er dog kendetegnende for de nævnte afgørelser, at de alle vedrører muligheden for afklaring af entreprenørens ydelse *forud* for aftaleindgåelsen.

Bestemmelserne i AB 18 § 19 forudsætter imidlertid, at projektgennemgangen afholdes *efter* aftaleindgåelsen med entreprenøren og dermed på et tidspunkt, hvor entreprenørens ydelse i udgangspunktet er fastlagt. Derfor er problemstillingen nok snarere den, at entreprenørens reaktionspligt i forbindelse med projektgennemgangen i de fleste tilfælde vil udgøre begyndelsestidspunktet for en vurdering af, om entreprenøren

rettidigt har fremsat sit krav om forandring af aftalen efter AB 18 § 25. Såfremt entreprenøren eksempelvis burde have opdaget en projektfejl ved projektgennemgangen (afholdt inden udførelsen), og som entreprenøren faktisk først konstaterer relativt langt inde i udførelsesfasen, da vil der være grundlag for at afskære entreprenørens krav om ekstra vederlag eller tidsfristforlængelse som fremsat for sent.

I »Notat om AB-udvalgets overordnede overvejelser« af 2. februar 2018, side 9, anføres om reglerne om forandring af aftalen, at disse er væsentligt udbygget særligt for, at »...parterne inden nærmere angivne frister kan få afklaret, om der er tale om ændring [...] og om ændringen giver anledning til krav om forandring af aftalen ...«, ligesom det side 10 under afsnittet »passivitet« anføres, at »...retsvirkningen af, at en part tilsidesætter sin pligt til at give meddelelse om sit krav blive[r] fastsat efter en samlet vurdering. I denne vurdering vil indgå, at pligten og fristen nu er klart bestemt i reglerne ...«

Hvad angår entreprenørens krav om ekstra vederlag og tidsfristforlængelse, er betydningen af de nye bestemmelser om projektgennemgang i AB 18 § 19 formentlig den, at projektgennemgangen vil aktualisere entreprenørens reaktionspligt og dermed potentielt udgøre begyndelsestidspunktet for vurdering af, om entreprenøren burde have fremsat krav om forandring af entrepriseaftalen efter AB 18 § 25. Den ovenfor citerede afgørelsespraksis giver indtryk af, at entreprenørens reaktionspligt vil indtræde, både når entreprenøren burde have haft kendskab til en projektfejl, og når han havde anledning til at afdække dette. Når AB 18 er vedtaget mellem parterne, vil projektgennemgangen i mange tilfælde formentlig være en særlig anledning i sig selv.

5 Praktik, systematik og ordlyd

Bestemmelserne om obligatorisk projektgennemgang er én af de positive nyskabelser i udkastet til AB 18 og ABR 18. I det omfang der faktisk bliver gennemført grundige og veltilrettelagte projektgennemgange, vil det givetvis have en positiv effekt på byggeprocessen og standarden for det afleverede byggeri.

Ved gennemgangen af bestemmelserne om projektgennemgang rejser der sig imidlertid også en række spørgsmål af praktisk, systematisk og af ordlydsmæssig karakter, som bør overvejes inden vedtagelsen af de endelige udgaver af AB'erne.

5.1 Praktik

En nyskabelse er stk. 6 om udarbejdelse af en redegørelse som dokumentation for den gennemførte projektgennemgang. Redegørelsen er utvivlsomt af AB-udvalget tænkt som et nyttigt styringsredskab for parterne under projektet.

Det er dog samtidig risikoen, at udarbejdelsen af redegørelsen – hvor tilliden mellem parterne er mindre – kan udvikle sig til en »kampplads« snarere end en dialog eller et nyttigt styringsredskab. Man kunne eksempelvis forestille sig, at entreprenøren vil være motiveret til at bringe mere eller mindre gode forslag frem under projektgennemgangen blot for at få sikret sig mod eventuelle senere virkninger af en manglende overholdelse af reaktionspligten. Et andet tænkeligt scenarie er, at entreprenøren tager en række forbehold for gennemgangen, således at eventuelle krav om ekstra vederlag og tidsfristforlængelse på tilsvarende måde ikke senere afskæres. Endelig er det tænkeligt, at bygherren i sidste ende må afgøre, hvilke forslag som skal implementeres, jf. stk. 6, sidste pkt., og spørgsmålet er, om det vil eller bør ændre på projekteringsansvaret efter stk. 5, sidste pkt., hvis den projekterende ikke er enig i ændringsforslaget.

Såvel juridiske som praktiske grunde kunne tale for en højere grad af detaljering af retsvirkningerne af redegørelsen for den gennemførte projektgennemgang.

5.2 Systematik og ordlyd

Systematikken og ordlyden i AB 18 § 19 og ABR 18 § 27 er stort set ens, men der er dog en række mindre forskelle, som bør overvejes justeret.

For det første anføres det i ABR 18 § 27, stk. 1, at projektgennemgangen skal finde sted, inden »bygge- og anlægsarbejdet« påbegyndes, hvorimod det i AB 18 § 19, stk. 1, anføres, at projektgennemgangen skal ske, inden »entreprisen« påbegyndes. Det er ikke oplagt, hvorfor og med hvilket formål AB-udvalget har anvendt disse forskellige begreber. I den forbindelse bemærkes, at der ikke længere sondres mellem bygge- og anlægsarbejde i AB 18.

For det andet anføres det i samme bestemmelses 1. pkt., at projektgennemgangen gennemføres for at opnå en fælles forståelse af projektet, »... herunder af grænseflader og tidsfølge mellem de enkelte dele af projektet ...«. Denne eksemplificering er ikke medtaget i den tilsvarende bestemmelse i ABR 18. Heller ikke denne forskel forekommer oplagt, da bestemmelserne om projektgennemgang i AB 18 og ABR 18 fremstår som én fælles proces, som byggeriets parter alle deltager i (stort set) enslydende vilkår. Uanset at forskellen kunne begrundes i rådgiverens præsumptivt større indsigt i projektet, er dette jo ikke hensigten med de nye regler, hvor entrepriseretlige mellemformer er forudsat, jf. eksempelvis AB 18 § 17.

Samtidig bemærkes, at ABR 18 § 27, stk. 1, indeholder (som bestemmelsen i AB 18) bestemmelse om, at der skal udpeges nærmere bestemte arbejder eller materialer, der skal føres tilsyn med efter AB § 21, stk. 4. Ud over at rådgiveren naturligvis ønsker at rådgive om dette, bemærkes det, at selvsamme rådgiver ikke nødvendigvis har tilsynsopgaven, og at bestemmelsen i den sammenhæng ikke naturligt bør stå i ABR 18 som et standardvilkår.

I stk. 3 i begge bestemmelser er det for det tredje anført, at bygherren skal inddrage forskellige rådgivere, »...der skal deltage i projekterings- og udførelsesfasen«. Da projektgennemgangen gennemføres for at »gennemgå det aftalte projekt og eventuelle projektbidrag« og for at opnå en »fælles forståelse af projektet«, kan det overvejes, hvorvidt sætningen bør rette sig mod en fortid/nutid og ikke en fremtid, jf. ordene »skal deltage«. Spørgsmålet er, om sætningen i stedet skulle lyde »... der deltager i projekterings- og udførelsesfasen«.

I øvrigt bemærkes, at ABR 18 § 27, stk. 3, afviger fra AB 18 § 19, stk. 3, idet der i AB 18 står, at bygherren skal inddrage »andre tekniske rådgivere«, hvorimod der alene er anført »andre rådgivere« i ABR 18.

For det fjerde anføres det i stk. 5, 1. pkt., at »[e]ntreprisen« fremsættelse af forslag under projektgennemgangen ikke medfører, at entreprenøren bliver ansvarlig for forslaget. Det kan dog ikke være tanken, hvor entreprenøren stiller forslag til forbedring af eget projektbidrag, hvor der er tvivl om, hvilken part der egentlig er forslagsstiller, eller i tilfælde af parternes fælles forslag.

Samtidig er det bemærkelsesværdigt, at bestemmelsen også har samme formulering i ABR 18 § 27, stk. 5. I den forbindelse er spørgsmålet, hvilken retsvirkning bestemmelsen har i en aftale med rådgiveren. Indebærer bestemmelsen, at rådgiveren dermed giver afkald på at gøre krav gældende over for entreprenøren?

Samlet set kan det overvejes, hvorvidt 1. pkt. overhovedet er nødvendigt, og om ikke bestemmelsen i stedet kunne formuleres således:

»Såfremt der under projektgennemgangen fremsættes forslag af én eller flere af parterne, påhviler projekteringsansvaret alene den eller dem, der udfører projekteringen af den foreslåede ændring af projektet«.

Endelig bør det overvejes, hvorvidt anvendelsen af ordet »afbøde« i stk. 6 om de uhensigtsmæssigheder, uklarheder m.v. også er velvalgt i relation til egentlige fejl. En naturlig sproglig forståelse af »afbøde« giver indtryk af, at der skal findes *mitigerende* foranstaltninger, men fejl skal vel *afhjælpes* inden udførelse (og ikke blot mitigeres).

6 Konklusion

AB 18 og ABR 18 indeholder nye bestemmelser om obligatorisk projektgennemgang inden udførelsen af byggeprojektet. Bestemmelser om projektgennemgang har en nær sammenhæng med spørgsmålet om entreprenørens reaktionspligt, som har været temaet for flere rets- og voldgiftsafgørelser og juridisk litteratur.

Uanset at AB 18 § 19, stk. 4, alene indfører reaktionspligt for fejl, som entreprenøren bliver opmærksom på under projektgennemgangen, er der gode grund til, at de nye bestemmelser om (obligatorisk) projektgennemgang i AB 18 § 19 vil føre til en skærpet reaktionspligt for entreprenøren, og at ansvarsbedømmelsen vil være baseret på en almindelig culpabedømmelse (burde-viden). For entreprenørens krav om ekstra vederlag og tidsfristforlængelse er betydningen af de nye bestemmelser om projektgennemgang i AB § 19 formentlig den, at projektgennemgangen vil aktualisere entreprenørens reaktionspligt og dermed potentielt udgøre begyndelsestidspunktet for vurdering af, om entreprenøren burde have fremsat krav om forandring af entrepriseaftalen efter AB 18 § 25.

I øvrigt er der grundlag for, at AB-udvalget overvejer at foretage en række præciseringer i AB 18 § 19 og ABR 18 § 27 af praktiske, systematiske og ordlydsmæssige årsager.